

El miracle del lledoner

Un d'aquells dies de llarga fam van aparèixer en el poble una altra volta els volantiners i primer, a mitjan vesprada, van recórrer els carrers amb l'ós, la cabra, la trompeta i el pandero anunciant la funció que se celebraria de nit en la plaça. Era la mateixa saltimbanqui Carolina, un poc més depauperada, i aquell zíngar del bigot com ales de falzia. L'agutzil va canviar les dues bombetes de quaranta vats per unes altres de més potència i al principi ningú es va adonar dels efectes que aquesta nova llum produïa en la façana de l'església, on hi havia, sobre la llinda, una fornícula o cavitat buida. La sessió va començar enmig d'un gran rogle de gent i Carolina passava pel fil, l'ós ballava i la cabra s'estava dalt d'una escala mentre la trompeta tocava un pas-doble, però va ser en el moment en què actuaven els titelles de drap relatant un crim d'amor quan una dona del públic va descobrir que en el fons de la fornícula havia aparegut una figura que tenia la forma d'una Verge. I en el silenci de la funció va sonar ple d'histèria el seu crit.

—¡¡Mireu, mireu allà dalt. Ha tornat la Mare de Déu!!

—¿On està? —van exclamar alguns girant la cara.

—¡En la façana de l'església! —cridava la dona amb el dit alçat cap a la fornícula—. ¿No la veieu? És ella, és ella. La mateixa Verge d'abans de la guerra.—¡¡Miracle!! ¡¡Miracle!! —clamaven molts sense saber a què es referien.

Aleshores la història d'aquell crim d'amor que les titelles estaven relatant va ser ofegada pel clamor del públic i tots junts, els ninots de drap, l'ós, la cabra, la saltimbanqui Carolina, el zíngar que la corria, la resta de la caravana d'aquests còmics de la llegua rodejats per gran part del poble, donant l'esquena a la pastisseria de Vives, es van posar a contemplar amb la boca oberta una ombra misteriosa que de sobte s'havia posat dins de la fornícula en la façana de l'església sobre la porta. Tenia cert volum aquella figura i inclús es podia descobrir el vol del seu mantell i molts li veien un Jesuset als braços, i d'altres més espantats creien que a la Mare de Déu li queien llàgrimes per les galtes.

—¡¡Mentida!! —va exclamar algú—. ¡Tot açò és fam! La fam, que fa miracles.

—¡Allà dalt està la Mare de Déu! —van dir molts a cor, en el qual ja es mesclaven les jaculatòries.

—¡És un efecte de les bombetes que ha posat l'agutzil!

—És la Mare de Déu, és la Mare de Déu.

Alguna gent havia començat a resar i d'altres es van agenollar en la plaça per a demanar-li favors a la Verge i entre les súplices eixien a relluir malalties, terrors, misèries de l'època, sobretot es repetia molt el nom de la tracoma, que era un mal endèmic en el poble a causa de l'espargiment dels espartenyers o de la calç refulgent de les parets, segons creien alguns. En el breu moment d'al·lucinació que es va produir en el públic, com un remolí de misteri i esperança, hi va haver alguns plors units a certes treniolors de l'espina. Jo estava en una cadira de la primera fila i prop de mi tenia aquell

xiquet gitano que havia caigut d'un lledoner mentre junts jugàvem. Ho recorde molt bé. Era un arbre alt i poderós; ell s'engronava en l'última rama i des d'allí va caure dins del corral de sa casa. Son pare que el va veure volar per l'aire va exclamar amb fúria abans que el xiquet arribara a terra: ¡¡Que siga mort i no ferit!! Aquest era el grau de penúria en què es trobava i ara sa mare davant dels titelles el tenia al braç amb les cames escaiollades i amb alguna cosa substancial també trencada per dins que el metge no encertava a endivinar. La mare gitana va aprofitar l'aparició d'aquella ombra per a oferir-li a la criatura amb l'esperança que se l'emportara amb ella:

—¡Emporta-te'l al cel, Mare de Déu, que jo no puc mantindre'!

Però al cap d'un quart d'hora ja s'havia imposat la ciència: les dues bombetes de cent vats que penjaven enmig de la plaça sobre la tarima dels saltimbanquis projectaven una llum de gaidó en els costats de la fornícula deixant en el seu interior una zona obscura que havia adoptat la forma exacta d'aquella Mare de Déu que els revolucionaris en juliol del 36 havien tombat tirant-li un llaç amb una soga de vaquer. Tot el públic finalment ho va admetre del tot i aleshores els titellaires van continuar la funció: l'ós ballava al so del pandero, la cabra s'estava immòbil dalt de l'escala de pintor i Carolina passava pel fil mentre el zíngar tocava el Rascayú amb la trompeta. En la primera fila la mare del xiquet gitano plorava amb el seu fill al braç.

Des de la profunditat d'aquella fam, al final de la primavera es van iniciar els rebrots dels tarongers i prompte la remor de la saba, que els llauradors creien escoltar en somnis de nit, va començar a crear ulls i brots verds en tots el cavallons després de la profunda ferida que el fred havia deixat en la terra. Primer va arribar la collita de creïlles a mitjans de juny i per a commemorar-la va obrir les portes el Cinema Rialto i Pepito Sirate no va posar una pel·lícula de Gary Cooper com havia anunciat sinó una funció de varietés amb l'atracció principal del Professor Alba. La saltimbanqui Carolina i els zíngars ja s'havien esfumat feia temps. Un dia van aparèixer en el bar Nacional unes senyorettes amb la boca pintada i la falda cenyida, acompanyades per uns tipus amb les celles depilades. Portaven dos bauls de roba i estoigs de guitarra, a més de micròfons i alguns reflectors i en el bar Nacional van demanar una beguda estranya que Joanet el Caque no coneixia, una mitja combinació. Després de les creïlles van venir els melons, les albergines, les penques, els fesols i una altra volta l'onatge de la naturalesa va tornar a colpejar les arrels dels arbres i de les coses. Per aquest temps va morir el gitanet, aquell amic meu que s'havia partit alguna cosa important per dins al caure d'un lledoner. Alguna ombra benèfica va sentir les súplices dels seus pares i els va fer el miracle d'endur-se'l a l'altre món sense dolor ni memòria.

Manuel Vicent